

Göçmen Bakıcı ve Anne Arasında İlişkisel Müzakere Süreçleri: Bakıcılıktan Kurgusal Akrabalığa

Canan Neşe Kınıkoğlu¹ , Zehra Zeynep Sadıkoğlu² , Fatih Yaman³

Öz

Neoliberalleşme bağlamında çoğunlukla enformel olarak gerçekleşen göçmen bakıcı istihdamı Türkiye’de çocuk bakım hizmetini sağlamanın önemli yollarından biri haline gelmiştir. Bu araştırma İstanbul’da yatılı göçmen bakıcıların bulunduğu beş haneye fenomenolojik bir yaklaşımla odaklanarak annelik ve bakıcılık rollerinin hanede ilişkisel olarak nasıl müzakere edildiğini incelemektedir. Araştırmanın ilk aşamasında beş anne ve beş göçmen bakıcı ile yapılan derinlemesine görüşmelerden elde ettiğimiz bulgulara göre bakıcı ve anne arasında güvenli bir ilişkisel ilk uzlaşma evresinde kurulmakta, sonrasında çocuk bakımı ve annelik rollerinde kültürel benzerlik ve farklılıklar asimetrik bir şekilde oluşan kurgusal akrabalık üzerinden müzakere edilerek uyumlanma evresine geçilmektedir. Hane içi düzen evresinde ise göçmen bakıcı ve anne arasında gelişen ilişkisel, hane üyelerinin kendine özgü iletişim tutumlarına göre değişen, bakıcının başta anne olmak üzere aile üyeleriyle kurduğu ilişkide gizli ve açık müzakere süreçlerini besleyen ancak nihayetinde duygusal emeğin baskın olarak ailenin beklentilerine göre uyarlandığı bir yapı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Annelik • Göçmen bakıcılık • İlişkisel • Kurgusal akrabalık • Müzakere süreçleri

Relational Negotiation Processes Between Migrant Care Workers and Mothers: From Caregiving to Fictive Kinship

Abstract

With Türkiye’s adoption of neoliberal policies regarding care services over the last few decades, informally employed migrant care workers have become an important source for providing childcare in Türkiye. This research explores how caregiving roles are negotiated through the relationship between live-in migrant care workers and the mothers who hire them. The study uses a phenomenological approach to focus on five households with migrant care workers in Istanbul, the hub of migrant workers in Türkiye. According to the preliminary findings, a secure relationality between migrant care workers and mothers is established in the first reconciliation phase when the migrant care worker is hired into the household. In the second adaptation phase, cultural similarities and differences between the migrant care worker and the mother arise in the field of childcare. These are negotiated through a fictive kinship, whose borders are often drawn by the mother unilaterally. The last phase consolidates the household routines and orders. Here, the relationality between the migrant care worker and the mother is established through the implicit and open negotiation processes regarding childcare. This research argues that, while this process is predominantly adapted to the expectations of the mother, migrant care workers do not internalize the fictive kinship the mother has constructed and the insecure employment conditions.

Keywords: Motherhood • Migrant care workers • Fictive kinship • Relationality • Negotiation processes

1 **Sorumlu Yazar:** Canan Neşe Kınıkoğlu (Dr. Öğr. Üyesi), İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, İstanbul, Türkiye. Eposta: nese.kinikoglu@medeniyet.edu.tr ORCID: 0000-0002-6074-5261

2 Zehra Zeynep Sadıkoğlu (Dr. Öğr. Üyesi), İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye. Eposta: zeynep.sadikoglu@istanbul.edu.tr ORCID: 0000-0003-0251-6652

3 Fatih Yaman (Dr. Öğr. Üyesi), İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, İstanbul, Türkiye. Eposta: fatih.yaman@medeniyet.edu.tr ORCID: 0000-0003-2001-7865

Atfı: Kınıkoğlu, C. N., Sadıkoğlu, S. Z., & Yaman, F. (2023). Göçmen bakıcı ve anne arasında ilişkisel müzakere süreçleri: Bakıcılıktan kurgusal akrabalığa. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 43, 513-536. <https://doi.org/10.26650/SJ.2023.43.2.0036>

Extended Summary

The integration of non-state actors into the sphere of social welfare in Türkiye, the increasing increase in the employment of women, and the “welfare gap” (Vobruba, 1998), especially in the care sector, have given rise to “global care chains” (Hochschild, 2000). An informal labor pool has emerged of migrant women, made up mostly of those who’ve come from former Soviet Union countries (Akalın, 2007, p. 210). This research explores how the roles of motherhood and caregiving are reproduced by focusing on intra-household negotiations and seeks answers to the following questions: (1) How is the relationality between live-in migrant care workers and mothers negotiated? (2) How are the culturally differentiating caregiving and domestic roles shared between migrant care workers and the mothers who hire them? As a result, the study aims to understand and describe the negotiations involved in the unequal relationality between the two parties as well as their competing and overlapping ideas about motherhood and caregiving.

Conceptual Framework

The scholarly literature on migrant care workers focuses on (1) the problems migrant women experience (Anderson, 2012), (2) the exploitation of their physical and emotional labor through fictive kinship ties (Baldassar et al., 2017), and (3) mothers’ perceptions of migrant care workers (Yazgan et al., 2017). These studies usually shed light on the perspectives and experiences of either the migrant care workers or the mothers through concepts such as emotional labor, fictive kinship, and global care chains. However, a focus on the negotiation of childcare in households where the migrant care worker and mother live together requires an analysis that goes beyond isolated perspectives (Erdem & Şahin, 2009, p. 283). The precarious working conditions of care workers (Hellgren, 2015), as well as the problems arising from cultural and class differences inside the household, determine how caregiving roles are negotiated between the migrant care worker and the mother who hires her.

Methods

This study employs a phenomenological qualitative research design that analyzes subjective meanings and experiences through social interaction in order to understand the relational negotiations regarding the caregiving roles between a mother and migrant care worker. While households receiving live-in childcare services constitute the unit of analysis, the subjects of the research are migrant care workers and the mothers who hire them in Istanbul, the hub of migrant care workers in Türkiye (Ministry of Labor and Social Security, 2019). Using the quota sampling technique, the study group includes mothers and their live-in migrant care workers who have been sharing the same house for at least the last three months, with the aim of reaching a total of 20

participants (i.e., 10 migrant care workers and 10 mothers). The data collection process started in January 2022, and the study so far has been able to include five households that employ migrant care workers, for a current total of 10 participants (i.e., 5 migrant care workers and 5 mothers).

Findings and Conclusion

According to the preliminary findings, the relationality between the mothers and the migrant care workers emerges over three main phases. The first is the reconciliation phase, where the caregiver and the mother reveal their expectations and recruitment criteria. While both parties have similar concerns about privacy and security that arise from living in the same house, the mother is distinguished in this stage by her worries about both the care worker's ability to provide proper care for the child as well as the possible emotional attachment that will occur between the child and the migrant care worker. The care worker is particularly concerned about taking responsibility for someone else's child and the language barrier. The mothers noted that language, religion, and ethnicity were not significant criteria for recruitment, instead specifying the significance of the care worker having a loving and caring approach toward the child as well as having a proactive role in the household. The care workers' expectations mainly center on having good household relationships and obtaining a good income. The second adaptation stage shows the cultural differences and similarities between the mother and the care worker to become visible through the competing and overlapping ideas of what being a good mother and proper childcare mean. The mother's and migrant worker's ideas of what being a good mother means mostly converge on this point, and this agreement is defined beyond cultural differences within the framework of the intensive emotional care given to the child. However, the findings from this study showcase this cultural transcendence and conformity to dissolve around what ideas this study's participants have about the meaning of proper childcare. In some households, migrant care workers prefer the traditional childrearing practices they had internalized back in their countries while criticizing the mothers for pursuing book-based childrearing techniques stemming from European culture. Concurrently, the mothers criticize the care workers for their poor hygiene habits, inadequate childcare skills, and cultural differences, which they believe are rooted in the living conditions in their previous hometowns. Within this context, a majority of the mothers conceive migrant care workers as part of the family, and migrant care workers hold that they care for the children as if they are their own. Nevertheless, some of the migrant care workers in these households underlined how they do not see themselves as part of the family. Indeed, they believe that an employer-employee relationship exists inside the household. This inconsistency shows the boundaries of the fictive kinship to have been drawn unilaterally, predominantly by the mother. The last stage involves how household routines and order are maintained; during this stage, the initially secure relationality

between the migrant care worker and the mother transforms in line with the unique communication strategies of the household members. The relationality between the migrant care worker and the mother is established through the implicit and open negotiation processes regarding childcare. Based on these findings, this study argues that, while this process is predominantly adapted to the expectations of the mother, migrant care workers do not internalize the fictive kinship the mother has constructed and the insecure employment conditions.

Göçmen Bakıcı ve Anne Arasında İlişkisel Müzakere Süreçleri: Bakıcılıktan Kurgusal Akrabalığa

Son elli yıldır üretim ilişkilerinde yaşanan değişimlerle birlikte ivme kazanan neoliberal politikalar ekonomiden siyasete, eğitimden sağlığa küresel ölçekte birçok alanda köklü değişimlere zemin hazırlamıştır. Başta aile ve çocuk olmak üzere gençlik, yaşlılık ve engellilik hizmetleriyle öne çıkan sosyal refah alanı ise bu etkiyi devlet dışı aktörlerin (sivil sektör, gönüllü sektör, özel sektör vb.) sürece eklemesiyle yaşamıştır. Refah karması (welfare mix) olarak adlandırılan bu yönelimin Avrupa’da ve Türkiye’de benimsenmesiyle -diğer hizmet alanlarında olduğu gibi- bakım sektöründe gelişen “refah boşluğu” (welfare gap) (Vobruba, 1998) beraberinde gelen bir “küresel bakım zinciri”ni (global care chain) (Hochschild, 2000) doğurmuştur. Özellikle kentleşme süreciyle geleneksel aile yapısında ve akrabalık ilişkilerinde yaşanan değişimler yanında kadınların eğitim ve istihdam alanlarına artan katılımları, bir taraftan geleneksel bakım desteklerinin zayıflamasına (Toksöz ve Ulutaş 2012, s. 90) ve yetersizleşmesine sebep olurken diğer taraftan bu alana ilişkin sivil ve özel girişimlerin gelişmesine imkân sağlamıştır (Gökbayrak, 2009). Diğer taraftan, neoliberal politikaların etkisiyle bölgeler arasındaki ekonomik ayrımların derinleşmesinin öteden beri küresel güneyden kuzeye ve doğudan batıya göç hareketlerini belirlediği bilinmektedir. Birleşmiş Milletler raporları (UN DESA) ve Uluslararası Göç Örgütü’nün (IOM) 2020 yılı verilerine göre 169 milyonu göçmen işçilerden oluşan toplam 281 milyon uluslararası göçmen bulunmaktadır. Sermaye ve istihdamın ekonomisi gelişmiş ülkelerde yoğunlaşması dünyanın birçok bölgesinde geçim sıkıntısı yaşayan insanlar için birer fırsat olarak algılanmakta, hane düzeyinde orta ve uzun vadeli stratejik bir planlama dahilinde göç hareketleri gelişmektedir (Stark, 1991). Bu çerçevede özellikle ülkelerindeki sosyo-ekonomik baskı ve cinsiyete dayalı ayrımların itici etkisi (Lee, 1966) sebebiyle dezavantajlı konumda bulunan kadınların yukarıda sözü edilen refah boşluğundan doğan istihdam açığını kendileri adına bir fırsat olarak görme motivasyonları son dönemdeki göçlerin feminizasyonunda da (Illanes, 2010) etkili olmaktadır. Nitekim dünyadaki göçmen işçi stokunun %41,5’ini (ort.70 milyon) kadınların oluşturulması (IOM, 2020) bu durumu kayıtlamaktadır.

Türkiye ise 1990’lı yıllardan itibaren Doğu Avrupa ve eski Sovyetler birliği ülkelerinden düzensiz göç alan, çoğunlukla kısa süreli ülkeye giriş yapan göçmenlerin kayıt dışı ve oturma izni olmadan çalıştığı bir ülke konumundadır (İçduygu ve Aksel, 2012; Lordoğlu, 2015). Bununla birlikte aynı yıllarda orta-üst gelir gruplarından kadınların yoğun çalışma koşulları ve çocuk bakım hizmetinden değişen beklentileri, çocuk bakım sektöründe daha önceden yerli ve sınırlı formel eğitime sahip kadınların oluşturduğu enformel emek havuzuna Türkiye’ye düzensiz göçle gelen, görece düşük ücretlerle ve kayıt dışı bir biçimde yarı zamanlı (gündüzlü) veya tam zamanlı (yatılı) olarak çalışan göçmen kadınların dahil olması yönünde etki göstermiştir (Akalin, 2007,

s. 210). Zira hem uzun ve esnek çalışma saatleri hem de daha profesyonel çocuk bakımı hizmetine ulaşma isteği, yatılı ve formel eğitim seviyesi daha yüksek göçmen kadınların ucuz emeğini çocuk bakım desteği için cazip bir alternatif haline getirmiştir (Akalin, 2007; Toksöz ve Ünlütürk Ulutaş, 2012). Böylece hanelerde artan göçmen bakıcı istihdamı ise çocuk bakımının bakıcı, anne ve aile arasındaki ilişkisellikte inşa olan bir müzakere alanına dönüşmesine neden olmuştur.

Türkiye’de ev içinde göçmen istihdamını konu edinen çalışmalar, daha çok işçi ve işveren konumunda bulunan kadınların “ev hizmetleri”ni müzakeresine, bu bağlamda geliştirdikleri pratik ve söylemsel stratejilerle birbirlerini anlamlandırma ve konumlandırma biçimlerine odaklanmaktadır (Akalin, 2007; Bora, 2005; Önder, 2021; Özyeğin, 2004). Bu araştırma ise söz konusu çalışmalardan farklı olarak anne ve göçmen bakıcı arasındaki hane içi müzakere süreçlerine odaklanarak annelik ve bakıcılık rollerinin ev içinde nasıl yeniden üretildiğini incelemektedir. Bu kapsamda çalışmada, “(1) Bakıcı için ulus ötesi bir haneye dönüşen evde göçmen bakıcı ve işveren anne arasındaki ilişkisellik nasıl müzakere edilmektedir? (2) Kültürel olarak farklılaşan annelik ve ev işi rolleri bakıcı ile anne arasında nasıl rekabete girmekte ve paylaşılmaktadır?” sorularına cevap aranmaktadır. Buradan hareketle, çalışma anne ve göçmen bakıcı arasında oluşan eşitsiz ilişkiselliğin yanı sıra annelikle ilgili rekabet eden ve/veya örtüşen fikirlerin bir araya getirilme süreçlerini anlamayı ve betimlemeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda araştırma göçmen kadın emeğinin yoğunlaştığı illerden biri olan İstanbul’da (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2019) yoğun bakım gerektiren 0-6 yaş grubunda (İşmen Gazioğlu, 2019) çocuğu olan ve evinde yatılı bakıcı hizmeti alan hanelere odaklanmaktadır.

Kavramsal Çerçeve

Göçmen bakıcılarla ilgili alanyazında işveren anne ve göçmen bakıcı arasında değişen annelik anlayışlarına ve çocuk bakımında iş bölümünün nasıl yapıldığına odaklanan çalışmalar işveren ile göçmen bakıcı arasındaki eşitsizliklere dikkat çekmektedir. Söz konusu çalışmalar ulusötesi bağlamda bu süreçlerin neden olduğu toplumsal asimetriye, bakıcının kendi ailesini ve çocuklarını geride bırakması ile kendi hanesinde oluşan bakım açığına karşılık işverenin esnek ve düşük maliyetli istihdam sağlayarak kazandığı “duygusal artı değer”e dikkat çekmektedir (Akalin, 2015; Parreñas, 2010, s. 1851). Hane bağlamında ise göçmen bakıcının, annenin beklentileri doğrultusunda çocukla güvenli ve sıcak ancak bir taraftan da belirli sınırlara sahip bir ilişki kurması ve yönetmesini içeren duygusal emek süreçlerine işaret etmektedirler (Akalin, 2015; Gorfinkel, 2011; Kemik, 2020). Bu süreçlerde ise çocuğun bakıcısı ile arasında duygusal olarak yoğun ve yakın ilişkisine verilen önem (Lee ve ark., 2014) ile işveren-işçi ilişkilerinin yapısal eşitsizliğinin çakıştığı göze çarpmaktadır. Söz konusu çakışmada göçmen bakıcı açısından zorlayıcılığı vurgulanması gereken ilk

yön, her ne kadar çocukla arasında samimiyete dayalı yoğun bir ilişki oluşması beklense de bu ilişkide göçmen bakıcının şahsi/sınıfsal/kültürel yorumlarını annenin onayı ile sınırlandırması gerektiğidir (Fu ve ark., 2018). İkinci olarak, çocuk bakımının ikamesinin göçmen bakıcıda kendi çocuklarına bakım veremediği için, işverende ise kendi çocuğunun bir başkasından bakım alıyor olduğu için kaygı, suçluluk ve kıskançlık duygusu yaratma potansiyeli ve aralarındaki yapısal eşitsizlikten dolayı bu duyguların daha çok göçmen bakıcı tarafından idare edilmesi mecburiyeti duygusal emek süreçlerinin içerdiği önemli zorluklar olarak zikredilebilir (Vietti ve ark., 2012, s. 224–225’ten akt. Baldassar ve ark., 2017). Bununla birlikte, göçmen bakıcılar kayıt dışı çalışma, sosyal güvence yoksunluğu, uzun çalışma süreleri, belirsiz iş tanımı, güvencesiz ücret, kötü çalışma ve yaşam koşulları gibi olumsuzlukları da deneyimlemektedir (Güler, 2021, s. 36-58). Çalışmalar bu zorlukların bakıcılarda duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı duygusunda azalma gibi olumsuz etkilere sahip olduğuna dikkat çekmektedir (Hunter, 2001; Maslach ve ark., 2001). Aynı zamanda anne ve göçmen bakıcı arasında gelişen ilişkiselliğin söz konusu olumsuz etkileri önleyebileceğini vurgulayan çalışmalar da bulunmaktadır. Bu çalışmalara göre duygusal olarak zahmetli ve işverenin beklentilerinin öncelikli olduğu eşitsiz bir ilişkisel bağlamda gerçekleşse de bakım işi her zaman sömürücü nitelikte değildir. İşverenin hanede bakıcı ile ilişki kurmayı ve dürüstlüğü teşvik eden koşulları bilinçli olarak yaratması ve bu koşulları müzakereye açık kılma yönünde çaba göstermesi, onun tatmin edici ve ödüllendirici nitelikler kazanmasında önemli adımları oluşturmaktadır (Huynh ve ark., 2008; Lopez, 2006, s. 137; Wharton, 2009, s. 154). Söz konusu çalışmalar işveren ve göçmen bakıcı arasındaki ilişki uzamını daha sınırlı bir bakış açısı ile ele almaktadır. Ancak, özellikle bakıcı ve ailenin birlikte yaşadığı (tam zamanlı bakıcılık) ortamlarda anne, bakıcı ve aile arasında ortaklaşan yaşamın kuşattığı bölüşüm ve çatışma durumları yalıtılmış perspektifleri aşan bir çözümlemeyi gerekli kılmaktadır (Erdem ve Şahin, 2009, s. 283).

Zira bir taraftan bakıcının enformel çalışma koşullarından doğan güvencesizlik ve kalıcı olmama duygusu, diğer taraftan annelik ve çocuk bakımı alanında kültürel ve sınıfsal farklardan kaynaklanan problemler sürecin tüm paydaşlarının etkileşiminde daimi olarak inşa edilen rol dağılımlarını belirlemektedir. Alanyazında göçmen bakıcıların güvencesiz çalışma koşulları ve hane içinde yaşadıkları sorunlara; fiziksel ve duygusal emeklerinin kurgusal akrabalık bağı üzerinden sömürüsüne dikkat çekilmektedir. Örneğin, Hellgren (2015) İspanya ve İsveç’te yatılı göçmen bakıcıların enformel istihdamları nedeniyle karşılaştıkları belirsiz günlük çalışma süreleri, aldıkları düşük ücretler ve işverenlerin sürekli değişebilen taleplerini içerecek muğlak iş tanımları gibi sorunlara ışık tutmaktadır. Aronson ve Neysmith (1996) ise bu enformel ilişkinin ve göçmenlerin emek pazarındaki güvencesiz konumlarının göçmen bakıcılar üzerinde bir baskı oluşturduğunun altını çizmektedirler. Bu baskı sonucunda göçmen bakıcılar özellikle yatılı olarak çalıştıklarında aile benzeri bir düzen içerisine

konumlanmakta, sosyal destek mekanizmalarından uzaklaşmakta ve hem işe alınmış olan birer bakıcı hem de ailenin birer üyesi olarak bakım vermeye ahlaki olarak zorunlu hale gelmektedirler. Bu noktada, göçmen bakıcı ile işveren aile arasında kurgusal bir akrabalık oluşmaktadır (Baldassar ve ark., 2017). Bu akrabalık bağı, bakıcının ailenin bir parçası haline gelerek “asimile olmasına” (Akalin, 2014, s. 39) neden olmakta ve aile içindeki işleri iş tanımından bağımsız bir aile üyesi gibi doğal olarak yapmasını gerekli kılmaktadır. Bu da yukarıda bahsettiğimiz duygusal emeğin sömürsünün normalleştirilerek hane içerisinde yeniden üretimini sağlamaktadır.

Kültürel pratiklerin mekanlarından biri olarak evde gerçekleşen işler ve bakım hizmeti gerek kadınların öznelliğini inşa etmelerinde ve cinsiyetin deneyimlenme biçimlerinde gerekse sınıfsal aidiyetlerin yeniden kurulmasında merkezi bir yer tutmaktadır (Bora, 2005, s. 65). Bu durum bakıcılar ve işverenleri arasındaki istihdam ilişkisinin sınırlarını aşarak ev içi rol paylaşımı ve eylemsellikte öne çıkan kültürel alışkanlıkların nasıl şekilleneceğini belirlemektedir. Diğer deyişle hane içi ilişki bağlamında hem bakıcı hem de annelerin kendi habituslarında ürettikleri annelik ve bakıma ilişkin değer ve normların (Kalaycıoğlu ve Rittersberger-Tılıç, 2001) pratiğe aktarımında sınıfsal farklılıklar ve işçi-işveren hiyerarşisinin seçiciliği önem kazanmaktadır. Nitekim işverenler açısından göçmen bakıcı istihdam etmenin daha düşük maliyetle işgücü sağlama yanında özellikle istihdam ağını ve dolayısıyla bakıcının sahip olduğu kültürel bagaja dayalı eylemselliğini hane içinde daha iyi kontrol ederek yönetme imkanı sunduğu açıktır. Öte taraftan hane bağlamında bakıcıların dahil oldukları kültürel ağ, iş bulma ve dayanışma açısından kendilerine avantaj sağlamaktadır. Zira bu durum bir taraftan bakıcıların aileleri içindeki sosyal statülerini güçlendirebilmelerini (Suğur ve ark., 2008) diğer taraftan yakın çevrelerinde mevcut işgücü stokunun hareketlenmesini sağlamaktadır. Bununla birlikte göçmen bakıcı ve işveren arasındaki asimetrik ilişki göç etmeden önce yaşadıkları yerlerde sahip oldukları borçlar, göç ettikleri ülkedeki bakım işçilerine yönelik regülasyon ve düzenlemelerin yetersizliği ve aldıkları düşük ücretler ile, yani “prekarya zinciri” (Silvey ve Parrenas, 2020) ile pekişmektedir. Başka bir deyişle, göçmen bakıcıların iş güvencesizliği geçmişten bugüne ve geleceğe katlanarak aktarılmakta ve bu durum da bakıcı ve işveren arasındaki asimetrik ilişkiyi, bağımlılığı ve enformaliteyi arttırmaktadır. Dahası, küresel bakım zinciri içerisinde özellikle ‘üçüncü dünya ülkelerinden’ daha gelişmiş ülkelere göç eden bakıcılar etnik köken, kültürel pratikler ve bunlarla ilişkilendirilen iş tanımlarına göre hiyerarşik olarak ayrıştırılmaktadır (Liang, 2011; Timonen ve Doyle, 2009). Bir çok araştırma da Türkiye’de çocuk bakımı alanında enformel olarak istihdam edilen göçmen bakıcıların benzer muğlak ve güvencesiz iş tanımları, çalışma koşulları, işverenleri ile oluşan enformel ancak bir o kadar hiyerarşik ve eşitsiz ilişkileri ve bu bağlamda yaşadıkları emek sömürsüne ışık tutmaktadır (İçduygu, 2006; Kaşka, 2006; Koyuncu, 2018; Yalçın, 2015). Bu ilişkiler ağı nedeniyle, göçmen bakıcı iş tanımının ötesinde ailenin bir parçası haline gelip çocuk bakımını ahlaki bir zorunluluk

olarak yerine getirebilmektedir. Diğer deyişle, bakıcının aileye *uzlaş*ı sonucunda katılımından tarafların birbirlerine *uyumlanmasına* değin etkili olan ilişkisellik, hem anne hem çocuk hem de bakıcının ayrı ayrı etkilendiğı ama aynı zamanda bu aktörler tarafından ailenin *hane içi düzen* üzerinden yeniden kurulduğu çok yönlü bir süreci ifade etmektedir.

Yöntem

Göçmen bakıcı ile anne arasındaki annelik ve bakıcılık rollerinin ilişkisellik çerçevesinde nasıl müzakere ve inşa edildiğini anlamayı amaçlayan bu çalışma, öznel anlam ve deneyimleri toplumsal etkileşim üzerinden çözümleyen fenomenolojik nitel araştırma desenini (Kümbetoğlu, 2017, s. 28) kullanmaktadır. Araştırmanın analiz birimini yatılı bakıcılık hizmeti alan haneler oluşturmakta, ancak öznelerini anne ve göçmen bakıcılar teşkil etmektedir. Bu kapsamda, Türkiye’de göçmenlerin (ÇSGB, 2019) ve göçmen bakıcıların en fazla bulunduğu il olması bakımından, çalışmaya İstanbul’da aynı hanelerde yaşayan anneler ve göçmen bakıcılar dâhil edilmiştir. Amaçlı örnekleme modelleri arasından kotalı örnekleme tekniğı ile oluşturulan (Kümbetoğlu, 2017, s. 99) çalışma grubu, göçmen bakıcı ve anneler olarak ikiye ayrılmış; en az üç aydır aynı haneyi paylaşan anne ve göçmen bakıcılar çalışma grubuna dâhil edilmiştir. Böylece göçmen bakıcı ve anne arasındaki ilişkiselliğın ilgili iki tarafını dinleyerek bu ilişkiselliğın gelişiminde ortaya çıkan uyum, çatışma ve müzakere süreçlerine dair derinlemesine bir anlayışa ulaşılması mümkün olmuştur. Bu çalışmada veri analizi şartlarını sağlayan bir çalışma grubu büyüklüğü belirlenerek araştırmanın çalışma grubuna 10 göçmen bakıcı-10 anne olmak üzere toplamda 20 katılımcıya ulaşılması hedeflenmiştir. Bu kapsamda katılımcılara annelerin ve göçmen bakıcıların sıklıkla kullandığı bilinen sosyal medya platformları ve gruplar üzerinden kendilerine katılım daveti gönderilmiştir. Daveti kabul eden katılımcılarla gerçekleştirilen ilk görüşmelerin ardından, kartopu örnekleme yöntemiyle kendilerinden araştırmaya katkı sunacak başkalarını tavsiye etmeleri istenerek çalışma grubu genişletilmiştir. Veri toplama süreci Ocak 2022’de başlayan ve devam eden araştırmamızda şimdiye kadar göçmen bakıcı istihdam eden 5 hane (5 göçmen bakıcı-5 anne olmak üzere 10 katılımcı) dahil edilmiştir. Tablo 1’de her hanede bulunan işveren anne ve göçmen bakıcı katılımcıların demografik özellikleri özetlenmiştir.

Tablo 1

Katılımcıların Demografik Özellikleri

	İşveren (İ) / Bakıcı (B)	Takma isim	Yaş	Gelinen ülke	Eğitim durumu	Hanedeki çocuk sayısı
HANE 1	İ	Gülin	33		Üniversite	2
	B	Berfin	47	Özbekistan	Ortaokul mezunu	
HANE 2	İ	Ayşe	41		Üniversite	1
	B	Lila	40	Gürcistan	Orta okul mezunu	
HANE 3	İ	Aylin	38		Üniversite	1
	B	Nagihan	51	Özbekistan	Lise	
HANE 4	İ	Nermin	34		Üniversite	3
	B	Gonca	25	Özbekistan	Lise	
HANE 5	İ	Selin	35		Üniversite	2
	B	Nadire	44	Türkmenistan	Lise	

Anne ve göçmen bakıcı arasındaki çatışma, uyum ve müzakere süreçlerine odaklanan bu araştırmanın etik bir sorun taşımadığına dair İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan etik onay alınmıştır (Tarih: 16.12.2021 / Karar No: E-70734980-605.01- 2100023 722). Araştırmada nitel veri toplama yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme kullanılmıştır ve görüşme öncesinde çalışmaya katılmaya rıza gösteren kişilerden bilgilendirilmiş onam formu alınarak görüşmeler yapılmıştır. Her iki kategori için ayrı soru setlerinden oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formları hazırlanmıştır. Genel hatlarıyla işveren annelere demografik bilgilerinin yanında annelik ve aile yaşamı, yatılı bakıcıyı işe alma ve onunla birlikte yaşama süreçleri, çocuk bakımı ve ev işleri konularında açık uçlu sorular yöneltilmiş; göçmen bakıcılara ise bu temalara ek olarak göç etmeden önceki annelik ve aileye ilişkin deneyimleriyle Türkiye'ye göç süreci hakkında açık uçlu sorular sorulmuştur. Anne ve göçmen bakıcıların aynı haneyi paylaştıkları göz önünde bulundurularak, görüşmeler bakıcının izinli olduğu günlerde gerçekleştirilmiştir. İşveren annelerle yüz yüze ve kendi belirledikleri yerlerde, bakıcılarla kendi evlerinde çevrimiçi platformlarda görüşülmüştür. Yorumlama yaklaşımına bağlı kalınarak içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Kayıt altına alınan görüşmeler birebir çözümlendikten sonra verilerde hem kapalı hem açık kodlama uygulanmıştır. Buna göre, kavramsal çerçeveden yola çıkarak hem işveren anneler hem de göçmen bakıcılarla yapılan görüşmeler, taraflar arasındaki ilişkiselliği anlamak üzere annelik, çocuk bakımı, günlük rutinler ve bunların paylaşımı; göçmen bakıcıların dahil olduğu prekarya zincirini görebilmek üzere memleketlerindeki yaşam koşulları, Türkiye'ye göç hikayesi ve işveren anne ve göçmen bakıcının birbirini bulma süreçleri kodlanmıştır. Bu kodlama sürecine, katılımcıların dile getirdiklerini fark ettiğimiz kaygı ve duygu durumları ve kültürel kodlar da

eklenmiştir. Tüm bunlar bir araya geldiğinde ise her hanede göçmen bakıcı ve anne arasında annelik ve çocuk bakımı üzerinden gerçekleşen uzlaşma, uyumlanma ve hane için düzen evreleri olduğu gözlemlenmiştir.

Bulgular ve Tartışma

Araştırmanın ön bulgularına göre, görüştüğümüz beş hanede anne ve göçmen bakıcı arasındaki ilişkisellik üç temel noktada açığa çıkmaktadır. Bunlardan ilki bakıcı ve ailenin beklenti ve kriterlerini açık ettiği *uzlaşma* evresiyken, ikincisi anne ve bakıcı arasındaki kültürel farklılık ve benzerliklerin iyi anne olma ve çocuk bakımı üzerinden ön plana çıkararak bakıcının aileye dahil olduğu *uyumlanma* evresidir. Son evre ise anne ve göçmen bakıcı arasındaki ilişkinin gizil ve açık müzakere süreçlerini içeren duygusal emeğin baskın olarak işveren annenin beklentilerine göre uyarlandığı hane içi düzen oluşumunu içermektedir.

Uzlaşma

Bu evrede görüşme yapılan tüm hanelerde anne için hanenin bir yabancıya açılması, göçmen bakıcı için ise bir yabancınn hanesine dahil olmak öncelikle güvenlik ve mahremiyet açısından endişe vericidir. Örneğin “insan evinde çok rahat olur bazen böyle üstün başın dökük gezersin bağırırısın çağırırısın falan, yani kimseye normalde göstermediğin her sırrını evde yaşarsın ama şimdi buna biri şahit olacak” (Nermin) ifadeleriyle ilk başta göçmen bakıcı tutmaya uzak durduğunu belirten Hane 4’teki anne, pandemi ile birlikte hanelerinde oluşan “bakım krizi” ile bu kararı oluştuktan sonra, ilk başta çocukların ve evin güvenliği hakkında endişeleri ile hanede kamera sistemi kurdurmuştur. Aynı hanede işe başlayan bakıcı ise iş ararken öncelikli olarak “iyi bir aile olsun, tecavüz falan olmasın” (Gonca) ifadeleriyle güvenlikle ilgili kaygıları ve hanedeki kamera sisteminin mahremiyeti açısından kendisini rahatsız ettiği üzerinde durmuştur. Bununla birlikte bir haftalık alışma sürecinin ardından annenin kamera sistemini kaldırma kararı, her ikisi arasında güvenli bir ilişkiselliğin ilk adımını oluşturmıştır.

Göçmen bakıcı tutma kararı almadan önce, “benim çocuğum, ben bakmalıyım” ifadesiyle özetlenebilecek sahiplenme duygusu (Selin, Ayşe), “benim çocuğuma bir başkası ne kadar bakabilir ki” ifadesiyle bakıcının çocuğa yeterli bakım sunma becerilerine şüphe ve çocuğun bakıcıya “fazla alışması”ndan duyulan kaygılar (Nermin), annelerin kendi içlerinde aşmaları gereken hususlar olarak öne çıkmaktadır. Bakıcılar açısından ise kendi çocuklarını geride bırakmak (Nadire, Gonca, Berfin, Lila) dil bariyeri (Nadire, Gonca, Lila), bir başkasının çocuğunun sorumluluğunu almak (Gonca, Nadire, Berfin, Nagihan) ve yakın sosyal çevreden uzak kalmak (Nagihan) ile ilgili kaygılar önemli meydan okumaları teşkil etmektedir. Diğer bir deyişle anneyi çocuğa yeterli ve doğru bakımı sağlayacak ideal kişi olarak resmeden

günümüz ebeveynlik kültürüne (Faircloth ve Gurtin, 2018) karşın işveren annenin çocuğunu bir başkasına emanet ediyor olması, göçmen bakıcının ise evini ve ailesini geride bırakıyor olması onlara bazı ek duygusal yükler getirmektedir (Akay, 2013; Toksöz ve Ünlütürk Ulutaş, 2012).

Anne ve bakıcı arasında bu zeminde oluşan ilişkisel müzakere alanının ilk eşiğinde hem anneler hem de bakıcılar birbirlerine bir takım beklenti, kriter ve sınırlarla yaklaşmaktadır. Hane açısından ilk sınırı bakıcı için ayrılan bütçe oluşturmaktadır (Nermin). Nitekim çocukları için bakım gereksinimi duyan aileler söz konusu hizmeti karşılamak adına öncelikle hane ekonomisini dikkate alarak değerlendirme yapmakta ve uygun alternatiflere yönelmektedir. Bununla birlikte benzer iş tecrübesine sahip olmak ve daha önce uzun süreli işlerde çalışmış olmak (Gülin) gibi daha nesnel parametrelerin bakıcı tercihinde etkili olduğu göze çarpmaktadır. Ancak ilişkisel bağlamda annelerin bakıcıdan ilk ve en önemli beklentilerinin dil, din, etnik kökene bakmaksızın çocukla iyi bir iletişim ve ilişki kurma kabiliyeti olduğu göze çarpmaktadır.

“Bizim olmadığımız zamanlarda iyi oynaması, vakit geçirmesi, hani onunla iyi bir ilişkisinin olması en başta o zaten. Hani diğerleri zaten hani bir şekilde olur” (Ayşe)

Fakat bakıcının çocuğa yaklaşımı kadar bakıcının anneyle ilişki kurma biçiminin de haneye dahil olması ile ilgili karar üzerinde belirleyici önemde olduğu söylenebilir.

“Konuşma şekli, yapısı bile bence önemli. Yani hani bazısı geliyor çok ukala, çok sana akıl vermeye çalışıyor mesela öyle benimelediğim çok insan oldu. Geldi ikinci üçüncü gün bana çocuk bakımı hakkında bana ahkam kesmeye kalkıyor. Tamam benim şeyim bu, bana uyum sağlama lazım, benim sana değil. Öyle vazgeçtiğim ben çoğu yani yüzde altmışı yetmişi bence ukalalıktan gitmiştir.” (Selin)

Nitekim bakıcının öğrenmeye, dolayısıyla anneyle uyumlanmaya açık olması (Nermin, Selin), anneler tarafından bakıcı ile kurulan ilişkiselliğin sürdürülebilirliğini artıran önemli bir faktör olarak değerlendirilmiştir. Bununla birlikte sadece bir hanede bakıcıdan çocuk bakımı dışında yemek hazırlama işinin (Gülin), diğer hanelerde ise hane içinde annenin “eli ayağı” olması beklendiği zikredilmiştir.

“Benim ihtiyacım olduğunda benim yardımına koşsun hani eşimin öyle bir lafı var, yani eli ayağı ol, ne istiyorsa onu yapmanı istiyoruz biz senden. Boş zamanlarında temizlik yapacak ama işte çocuğa bakılmak istendiği zaman yardım edebilecek birine ihtiyacımız vardı. Bu koşullara iyi adapte olabilen insanlar geldiğinde kaldı.” (Selin)

İlk etapta genellikle bir “bakım krizi” ile göçmen bir bakıcıya ihtiyaç ortaya çıksa da karar aşamasına gelindiğinde söz konusu krizin ötesinde beklentiler önem kazanmakta, bakıcı ile ilk karşılaşma bu beklentiler üzerinden gerçekleşmektedir. Bakıcı ise öncelikle iyi bir gelir beklentisi ile haneye yaklaşmaktadır. Çalışmaya katılan tüm bakıcılar ev inşa etmek (Nadire, Berfin), çocuğunu okutmak (Lila), geçim sıkıntısı (Gonca, Nagihan) gibi nedenlerle para kazanmak üzere ailelerini memleketlerinde

birakarak Türkiye’ye göç ettikleri ve belirli bir süre sonra memleketlerine dönecekleri üzerinde durmuştur. Diğer deyişle Akalın (2007), Toksöz ve Ünlütürk Ulutaş (2012) ve Akay’ın (2013) çalışmalarının da işaret ettiği gibi göçmen bakıcılar daha çok ailelerinin hayat koşullarını iyileştirmek amacını taşıyan nedenlerle ulusötesine göç etmektedir. Yani, memleketlerindeki finansal zorluklar enformel çalışma koşullarını kabul etmelerine ve “prekarya zinciri” (Silvey ve Parrenas, 2020) ne katılmalarına neden olmaktadır. Bununla birlikte bazı bakıcılar hanede olumlu bir atmosferin olmasını haneye dahil olma ve hanede kalma kararında gelirden daha önemli bir etken olarak değerlendirmiştir. Daha önce çalıştığı bir hanede baktığı çocuğun ebeveynlerinin olumsuz tutum ve davranışlarını eleştiren bakıcının ifadeleri bunu örneklendirmektedir.

“Anne-babanın iyi olması bizim için çok büyük ihtiyaç yani. Çünkü bir anne çirkin, çocuğuna bakamıyorsa çok zor o. Ve onu bilmiyoruz ne yapacağız, nasıl yapacağız? [...] İlk bizim için aile, huzur, geri kalan her şey kendi yoluna giriyor ondan sonra.” (Lila)

Özetle, genellikle hanede bir bakım açığı oluşmasıyla bakıcı arayışına girilmektedir. Bu arayış neticesinde ulaşılan bakıcı ve annenin birbirlerine bir takım kaygılarla yaklaştığı, aralarındaki ilişkiselliğin somut olduğu kadar soyut bir takım beklenti ve kriterlerde uzlaşmaya bağlı olduğu göze çarpmaktadır. Söz konusu uzlaşma gerçekleşikten sonra ise hane bir müzakere alanına dönüşmektedir.

Uyumlanma

Bu evrede, kaygılarına rağmen kriter ve beklentiler açısından uzlaşan bakıcı ve göçmen anne aynı haneye girmiştir. Bakıcı artık çalıştığı haneye dahil olmakta ve anne ve bakıcı iyi anne olmak ve çocuk bakımı konularında kültürel farklılık ve benzerliklerini müzakere ederek karşılıklı olarak uyumlanmaktadır. Görüşme yaptığımızın beş hanede de anne ve göçmen bakıcı arasındaki en yoğun uyum alanı iyi anne olma ile ilgili düşüncelerde görülmekte ve bu uyum kültürel farklılıkların ötesinde çocuğa verilen bakımın duygusal yoğunluğu ve samimiyeti çerçevesinde tanımlanmaktadır. Örneğin, hanelerin ikisinde göçmen bakıcı ve anneler iyi anne olmanın çocuğa gösterilen yoğun farkındalık, ilgi ve sevgi üzerinden tanımlarken, diğer üç hanede anne ve göçmen bakıcıların vurguladıkları temanın “iyi evlat yetiştirmek” olduğunu görüyoruz. Bu üç haneye yakından baktığımızda, göçmen bakıcılar iyi evlat yetiştirmeyi “var olan olanaklar içerisinde kanaat etmesini öğretmek” (Nagihan), “iyi terbiye vermek” (Gonca ve Nadire) olarak tanımlarken, anneler iyi evlat yetiştirmenin “kaliteli zaman” geçirerek (Aylin), “fedakar, sabırlı ve merhametli” olmayı öğretmek (Nermin) ve çocukların kendilerini ifade etmesine izin veren “demokratik ebeveyn” (Selin) olarak mümkün olduğunu ifade etmişlerdir. Bu noktada hem göçmen bakıcıların hem de annelerin çocuğun savunmasız ve kırılgan, bu nedenle korunması gerektiği kabulünü paylaştıkları göze çarpmaktadır. Bununla birlikte işveren anneler ile göçmen bakıcılar arasında çocuk algısıyla ilgili sınıfsal bir farklılığın bulunduğu söylenebilir. Zira hem geleneksel

hem modern anlamıyla annelik merhamet, sabır, şefkat gibi duygularla eşleştirilse de işveren annelerin kaliteli zaman ve demokratik annelik tutumlarına yaptıkları vurgu onların çocuğun masum ve korunmaya muhtaç olduğu kadar bir takım haklara da sahip olduğu varsayımına dayanan modern orta sınıf çocuk ideolojisine (Meyer, 2007, s. 87-90) bağlılıklarına işaret etmektedir. Göçmen bakıcıların annelerden farklı olarak çocuğun kanaatkar ve terbiyeli olmasına yaptıkları vurgu ise, “iyi evlat” tanımını kendi memleketlerinin ekonomik zorlukları ve kısıtlı koşulları çerçevesinde ele aldıklarını göstermektedir. Örneğin, Nagihan iyi anne olmanın ve iyi evlat yetiştirmenin nasıl olması gerektiğini açıklarken şunları aktardı: “herşeyi dört dörtlük yapmak yerine bu imkanlarla bu koşullarla buna kanaat ettirmek [gerekir], bu kadar yapabiliyorum [...] Çünkü bütçemiz buna yetiyor. Bizim memlekette herkesin bir evi var. Kirada kimse oturmuyor. Anne-babadan bize bu kalıyor [...] büyüene kadar para topluyorlar ev alıyorlar. Onlar bizden daha yoksuldu.”

İyi anne olma alanındaki kültürel aşkınlık iyi evlat yetiştirme konusunda yerini sınıfsal farklılıklara bırakmakta, çocuk bakımı alanında ise dağılarak kültürel farklılıkları ortaya çıkarmaktadır. Görüşme yaptığımız üç hanede çocuk bakımı konusunda işveren anne ve göçmen bakıcı arasındaki uyumsuzluğun kent-köy yaşama pratikleri ve geleneksel-modern kültürel kod ayrımları etrafında oluştuğu gözlemlenmiştir. Örneğin, hane 1’de çalışan Berfin Türkiye’de çocuk bakımını kendi kültürü üzerinden açıklarken şunları aktarmıştır:

“Bizim memleketteyken bu kadar şey yok. Burada mesela doktorun dediği onu yesin bunu yesin yemekleri, bizde öyle bir şey yok. İstedigimizi yediyoruz. Biz yedigimizi, kendi yedigimiz yemekten de ağzına veriyoruz, yiyor. Burada öyle değil. [...] Bizimkiler uykusu gelince, ağlayınca uyutuyoruz, saate bakmıyoruz. Ama burada saate bakıyoruz. Kaçta uyandı, kaçta yatıyor. [...] Valla ben hiç kitap okumadım çocuklarıma doğrusunu söyleyeceksem. Burada kitap okuyoruz, masal okuyoruz, mesela şarkılar söylüyoruz.” (Berfin)

Berfin’in işvereni Gülin bakıcısı ile uyuşmazlık alanlarını anlatırken çocuk bakımında Berfin’in oldukça “geleneksel” olarak tanımlamakta ve kendi anneannesinin zamanındaki çocuk yetiştirme biçimine sahip olduğunu düşünmektedir. Örneğin, bakıcıya göre yere düşen bisküvinin çocuğa geri verilmesi veya çocuğun eline “ekmek verilmesi” sıradan bir durum iken Gülin için “etnik” ve “kültürel” farkı göstermekte ve onun için hijyenik olmayan “anormal” bir durumu ifade etmektedir. Başka bir deyişle çocuk bakımı konusunda ayrışan fikirler işveren tarafından etnikleştirilerek geleneksel olan geçmiş yani anneannesinin zamanı ile ve Berfin’in etnik ve kültürel kimliği ile ilişkilendirilmektedir. Benzer durum küresel bakım zinciri içerisinde “üçüncü dünya ülkelerinden” daha gelişmiş ülkelere bakıcı veya ev işlerinde çalışma amacı ile giden göçmen bakıcıların işverenler ve aracı kurumlar tarafından cinsiyet ve etnik kimliklerine göre hiyerarşik olarak kategorize edilmesinde de gözlemlenmektedir. Yapılan bu kategorizasyonlara göre belirli etnik kimliğe, örneğin Filipinliler, sahip

olan bakıcıların ev işlerinde veya temizlikte daha iyiye doğru diğer gruplara hijyen kuralları gibi konuların öğretilmesi gerekmektedir (Liang, 2011, s. 1825-1826). Hane 3'te ise, Nagihan işveren annenin uyguladığı kitabı bilgi nedeniyle “çocuklara büyük gibi davranıldığı” altını çizmektedir. Ayrıca, büyüklere saygı gösterilmesi gibi geleneksel kuralların çocuklara öğretilmemesi nedeniyle işveren anne Aylin ve ailesini “Avrupa kültürüne” yakın bulduğunu ifade etmektedir. Öteki yandan, Aylin ise Nagihan'ın çocuğa kitap okuyup onunla etkinlik (resim, el işi gibi) yapabilmesinden dolayı bakıcısı Nagihan'ı “Avrupalı” olarak tanımlamıştır. Burada ise, göçmen bakıcı Nagihan için işveren anne ve ailenin Avrupa kültürüne yakınlığı büyüklere saygı göstermek gibi geleneksel kültürel kodların yozlaşması ile ilişkilendirilirken, işveren için göçmen bakıcısının eğitilmiş ve çocuk bakımında kendisi ile uyum göstermesi Avrupalılık göstergesi haline gelmektedir.

Bu kültürel farkların gölgesinde, görüşme yapılan göçmen bakıcıların bazıları çocuğa “kendi çocukları” (Lila, Nagihan ve Nadire) gibi bakım verdiklerini ifade etmişlerdir. Akay'ın (2013, s. 89) araştırmasında da gösterildiği üzere, burada da göçmen bakıcılar bu ifade ile bir yandan çocuk bakımı ile ilgili görevlerini istenilen bir şekilde ve güven ilişkisi içerisinde gerçekleştirdiklerini göstermektedirler. Öte yandan, bakım verdikleri çocukları memlekette bıraktıkları ve zamanında yeterince vakit geçiremedikleri çocukları ile ilişkilendirmektedirler. Alanyazında da tartışıldığı üzere, her ne kadar bazı işveren anneler için kıskançlık nedeni olsa da (Kaya, 2008, s. 82) göçmen bakıcıların çocuklara “kendi çocukları” gibi bakmaları ve çalıştıkları evi benimsemeleri çoğu işveren annenin beklentileri içerisinde yer almaktadır (Akalin, 2015; Akay, 2013). Aslında bu durum, göçmen bakıcı ve işveren aile arasında oluşan kurgusal akrabalık bağlarına işaret etmektedir (Baldassar ve ark., 2017). Görüşme yapılan beş hanede de işveren anne evlerinde çalışan göçmen bakıcıyı “ailenin bir parçası” olarak gördüklerini ifade etmektedirler. Örneğin hane 3'te Aylin Nagihan'ı “aile içinden birisi” olmanın ötesinde, “geniş ailenin bir parçası” olarak görmektedir. Nagihan ilk iş başladığında gündüzlü (sabah 7 akşam 6) çalışma koşulları ile başlamış ancak Aylin ve eşinin COVID-19 pandemisi nedeniyle endişe ve talepleri doğrultusunda çalışma şekli yatılıya dönüşmüştür. Aylin, Nagihan'ın ilk olarak evde yatılı kaldığı günü “sanki annem bizde kalıyor gibi hissettim” şeklinde anlatmıştır. Pandeminin ilerleyen zamanlarında Nagihan kendi evine dönmek istediğinde Aylin kendi babaannesinin yaşadığı apartmanda babaannesine ait bir daireyi uygun bir kira bedeline Nagihan'a verdiğini anlattı. Bu noktada, Nagihan artık çalışma günlerinde Aylin'in evine çocuk bakımına giderken izin günlerinde de Aylin'in babaannesine bakım vermeye başlamıştır. Halihazırda sigortasız olarak ve sadece çocuk bakımı ve evin günlük işlerinin yapılması koşulları ile çalışmaya başlamış olan Nagihan pandemi döneminde hem cam temizliği gibi daha ağır ev işlerini hem çocuk bakımını hem de babaanne bakımını “ailenin bir parçası” olarak zorunlu (Aronson ve Neysmith, 1996) bir şekilde yapar hale geldiğini aktarmıştır.

Ancak, bu oluşan akrabalık bağları göçmen bakıcılar için doğal olarak gerçekleşen bir süreç olmadığı ve tersine hiyerarşik olarak iş tanımının muğlaklaştığı ve yükün arttığı, yani duygusal emeğin sömürsünün gerçekleştiği bir süreç olduğu görüşmelerde ortaya çıkmaktadır. Nadire, Gonca ve Nagihan her ne kadar bakım verdikleri çocukları kendi çocukları gibi benimsese ve işveren anne onları ailenin bir parçası olarak konumlandırırsa da kendilerini tam olarak aileye ait hissetmediklerini belirtmişlerdir. Nadire aile ile birlikte yemek yemediğini, Gonca aile ile iş yapmak dışında vakit geçirmekten sıkıldığını ve odasına çekilmek istediğini görüşmelerimizde dile getirmişlerdir. Nagihan ise daha açık bir şekilde işveren anne ile olan ilişkisini “patron-çalışan” ilişkisi içerisinde değerlendirmiştir. Bu uyumsuzluk kurgusal akrabalığın sınırlarının tek taraflı ve eşitsiz bir şekilde çekildiğini ve güvencesiz çalışma koşullarının bakıcılar tarafından direkt olarak içselleştirilmediğini göstermektedir.

Hane içi düzen

Göçmen bakıcı ile annenin tanışma evresinde beklentilerin karşılıklı olarak görüşüldüğü karar evresi açık bir müzakere süreci olarak öne çıkarken, bakıcının haneye dahil olmasıyla gelişen ilişkisellikte kültüre dayalı farklılaşan pratiklerin hane üyelerinin kendine özgü iletişim tutumlarına göre değişen bir örüntü sunduğu (Barnhart ve ark., 2014) görülmektedir. Buna göre ailenin beklentilerini ortaya koyma biçimi ve bakıcının buna uygun bir eylemselliği benimsemesi hane içi düzenin niteliğine yön vermektedir. Örneğin hane 4’te anne Nermin çocuk bakımı konusunda bakıcısına neyi nasıl yapması gerektiğini tek tek anlattığından ve aynı zamanda ona eşlik ederek öğrettiğinden bahsetmiştir. Bakıcının telefonla meşgul olmasına ilişkin ya da hijyen gibi konularda koyduğu sınırlara yeterince dikkat etmediği zamanlarda ise onu uyarma yoluna gittiği, ancak bu uyarıyı da onu kırmadan ve arkasında yatan mantığı anlamasını sağlayacak şekilde açıklayarak yaptığı, bakıcısının da her zaman uyarılarına riayet ettiği üzerinde durmuştur. Literatürdeki birçok çalışmanın da (Akay, 2013; Akalın, 2015; Gökbayrak, 2009; Toksöz ve Ünlütürk Ulutaş, 2012) ortaya koyduğu gibi, göçmen bakıcıların öncelikli amaçları belirli bir süre Türkiye’de çalışıp birikim elde ettikten sonra memleketlerine dönmek olduğundan dahil oldukları hanelerde ailelerin kendilerinden taleplerine uyum sağlamada itaatkar bir eğilim göstermektedirler. Örneğin hane 4’te anne Nermin’e göre bakıcısının hane düzenine görece hızlı uyumlanmasının temelinde de memleketinden gelirken sahip olduğu bu “para kazanma” motivasyonunun belirleyici olduğu görülmektedir:

“Bence o burada bir yıl kendi kafasına koymuş, demiş ki ben bir yıl çalışacağım ve bu parayı kazanıp gideceğim. O konuda çok kendini programlamış ve motive geldiğini düşünüyorum ve bunun anlamımıza çok etkili olduğunu düşünüyorum. Sersemelemedi, ‘benim ne işim var uf her sabah aynı şeyi yapıyorum’ demedi.” (Nermin)

Bakıcı Gonca ise kendisinden beklenenlerle ilgili annenin neyi nasıl yapacağını anlatarak yardımcı olduğunu ve kişisel taleplerinde annenin çoğu zaman “hayır” demediğini vurgulamıştır. Bu nokta hane içi düzenin sağlanmasında bakıcı ve anne arasındaki iletişimin niteliğinin önemine işaret etmektedir. Zira ailenin bakıcıdan beklentilerinde emir içeren bir dil kullanmaması, rahatsız olunan durumları sağlıklı bir iletişim diliyle ifade etmesi ve izin günlerinin planlanmasında bakıcıya özgürlük alanı açması gibi hususlar temel belirleyiciler olarak öne çıkmaktadır. Söz konusu belirleyici etki hane 1’deki anne Gülin’in bakıcısına ilişkin değerlendirmelerinde de açığa çıkmaktadır.

“Bence rahat şuan bizim evde, huzurlu yani. O yüzden hani başka bir iş aramak varken, belki daha yüksek alabilir, iş bu yani, belki tek çocuğa bakarak, belki bu fiyatı alabilir ama bence uğraşmak istemiyor yani, hani burada rahatım diye. Şu anda burada rahatı iyi. İşine karışmıyoruz yani hani “şöyle yap abla, böyle yap abla” falan demiyoruz hani çok böyle rahatsız olduğumuz şey varsa sadece söylüyoruz. Hani hafta sonu izninde Cumartesi günü mesela üçte çıkmak istiyorsa üçte çıkıyor, altıda çıkmak istiyorsa altıda çıkıyor. Bazen işte ‘işim var’ diyor, ‘erken gideceğim’, hani ‘sabah gideyim’ diyor, ‘akşam geleyim’ diyor, ‘kalayım sizde’ diyor, tamam diyoruz.” (Gülin)

Benzer bir durum hane 2’de de gözlemlenmektedir. Günlük ev işi rutini ile ilgili sorumuzu cevaplarken göçmen bakıcı Lila ev işlerinin düzeni ve sırasını kendisinin düzenlediğini aktardı.

“Evde gün çok güzel, çok eğlenceli geçiyor gerçekten.... ay bak oturdum böyle iş kaldı, yok bunlar daha rahat. Şimdi yapmasam daha sonra yaparım. Dün ütü yapmasam yarın yaparım. Bu benim işim yani, olması gerekiyor.” (Lila)

Anlaşıldığı üzere gerek ev içi düzenin şekillenmesinde gerekse günlük rutinlerin akışında anne tarafından sağlanan esnekliğin bakıcıya kendini iyi hissettiren ve işini benimsemesini kolaylaştıran bir etki oluşturduğu görülmektedir. Diğer yandan, uzlaşma ve uyumlanmanın açık ve sağlıklı bir iletişim çerçevesinde gelişmesi ile bakıcının kurgusal akrabalık yoluyla haneye dahil olması dolayısıyla aile üyeleri arasında karşılıklı birbirini “idare etme” durumunun açığa çıktığı anlaşılmaktadır. Nitekim alanyazında hanede bakıcı ile kurulan ilişkide işverenin duygusal dürüstlüğü ve açık iletişimi teşvik edici çabalarının özellikle söz konusu süreçteki muhtemel olumsuzlukları önleyici bir etki oluşturduğu vurgulanmaktadır (Wharton, 2009). Bu da hane içi düzen tesisinde ve hane üyelerinin birbirlerine uyumlanmasına ilişkin müzakere sürecinde önemli bir etmen olarak ortaya çıkmaktadır: “Uyuşamadığımız alanlarda oturuyoruz konuşuyoruz. Genelde uyum sağlıyor yani. Ben de çok zor bir insan değilim, Cengiz [baba] çok zor bir insan, idare ediyor onu da yani” (Gülin).

Öte taraftan, hane içi düzenin oluşturulmasında karşılıklı beklentilere/taleplere yönelik açık iletişim kurulması kadar gizil müzakere stratejilerinin de önemli olduğu anlaşılmaktadır. Görüştüğümüz annelerin bazıları başlangıçta bakıcıyı ve onun aileye uyumlanma biçimini gözlemlemeyi tercih ettiklerini ifade ederek açıkça ortaya konulan taleplerin dışında gerçekleşen bu gizil müzakere sürecini betimlemektedir.

“Birkaç ayımız böyle şey olarak geçti “hani bakalım ne yapacak görelim, şunu yap bunu yap demeyelim başta”. Gözlemi çok iyi. Bir şeyi ben nasıl yapıyorsam ikinci sefer de mutlaka benim gibi yapıyor. Mesela çocuklara ben nasıl cümle kuruyorsam aynı cümleyi kuruyor. ...O açıdan çok şanslıyız.” (Nermin)

Gizil müzakere stratejisinin benzer bir pratiği hane 2’deki anne Ayşe ile bakıcı arasındaki ilişki ve iletişimde kendini göstermektedir.

“Yani hep şey benimkisi, doğrudan böyle hani bir konuşma, doğrudan fikrini ifade etme şeklinde değil, diyorum ya ben şeyi sevmiyorum, confrontation seven bir insan değilim, yapamıyorum, ama çocuğum yani, onu da korumam lazım ya, böyle hani hep şey, ‘ben böyle yapayım sen anla’ tarzında hareketlerle. İşte ‘bu kadar olur mu canım!’ falan deyip böyle hani ‘tamam artık’ falan hani ‘o ipad i alma’ ama hani ‘çocuğa ipad verme’, ‘işte bu kadar ver’ falan gibi bir konuşma yapmadım yani. Belki hani yeterince yapmamış olabilirim, hep böyle hani hissettirmeye çalışarak o konudaki işte benim duruşumu hissettirmeye çalışarak çok belki, hani ne denir ona alttan alttan...Bir şekilde, evet böyle açık ve net bir şekilde ifade etmedim, hep hissettirmeye çalıştım... Yani ben öyle çok talimatla iş yaptırmayı sevmediğim için genelde böyle hissettirmeye çözmeye çalıştım.» (Ayşe)

Yani, gizil müzakere yalnızca ailenin bakıcıya doğrudan direktif yöneltmemesi ya da pasif gözlemlerle değil aynı zamanda bakıcının aile içi ilişkiler ve ihtiyaçlara yönelik nitelikli gözlemi ve bunları karşılamaya dönük reaksiyonlarıyla belirlenmektedir. Başka bir ifadeyle, hane içi düzenin kurulması ve sürdürülebilirliğin sağlanmasında bakıcının aileye yönelik gözlemlerinin yanında, özellikle annenin ihtiyaçlarını fark etmesi ve herhangi bir yönerge beklemeden bu ihtiyacı karşılamaya dönük hareket etmesi kritik bir etmen olarak öne çıkmaktadır.

“Mesela şey yapar sabahları, yani çocuklar çok erken uyanıyorlar benim, 6 da falan uyanıyorlar yani. Mesela onları alıyor bazen, şey diyor hani “siz biraz daha uyuyun” yani böyle şey, inanamıyorum bak gerçekten böyle bir şey olabilir mi diye, böyle bir talebim olmamıştı başta, bunlar böyle zaman içinde oldu. Başka mesela, şeyi görüyor, çok zorlanıyorum mesela, bir iş yapıyorum bilgisayarın başındayım odaklanmaya çalışıyorum, çocuklar geliyor kapıyı çalıyor, hemen mesela onları toparlıyor, ‘hadi bakalım kek yapalım birlikte’ [diyor].” (Nermin)

Bakıcı ve aile arasında genellikle açık bir müzakereye dayalı olarak şekillenen görev ve sorumlulukların tayini yanında bakıcıların sahip oldukları işlerini kaybetme endişesi de hane içi düzenin sağlanmasına yönelik gizil bir kabul sürecini pekiştirmektedir. Hane 1’deki bakıcı Berfin’in, “Gittikten sonra da başka iş bulmak kolay değil” şeklinde ifade ettiği belirsizlikten doğan örtük “kabullenme” bu durumu kayıtlamaktadır. Bakıcıların işlerini kaybetme korkusuna ilişkin benzer saha bulguları (Akalin, 2014, s. 195; Hooren, 2014) yanında ailelerin de bakıcıyı kaybetme endişesiyle söz konusu gizil müzakere sürecini yapılandırmakta olduğu söylenebilir. Nitekim bakıcı Berfin’in işvereni Gülin de hane içi düzenin adeta ayrılmaz bir parçası olarak konumlanan bakıcılarına yönelik düşüncelerini aktarırken bu durumu vurgulamaktadır.

“Ailemiz içinde çok önemli bir yeri var. Bilmiyorum ne yaparım gidince gerçekten. Şey diyorlar, geçen gün bir arkadaşım söyledi: ‘kocamı alsınlar bakıcımı almasınlar’. Aynen o durumdayım yani ben şu an.” (Gülin)

Bakıcının haneye uyumlanması başta anne olmak üzere aile üyeleriyle kurulan ilişkide gizil ve açık müzakere süreçlerini besleyen ancak nihayetinde duygusal emeğin baskın olarak ailenin beklentilerine göre uyarlandığı bir yapı sunmaktadır. Bu durum özellikle hane içindeki günlük rutinlerin şekillendirilmesinde bakıcıların ailelerin plan ve düzenlemelerine uyumlanma eğilimlerinde belirginleşmektedir. Kültürel farklılıkların müzakeresiyle ilgili yukarıda yer verilen Berfin’in kendi çocuklarını yetiştirme tarzı ile halihazırdaki bakım sürecini karşılaştırmaya dönük ifadeleri bu durumu örneklemektedir. Buna göre, çocuğun beslenmesinden uyku düzenine ve çocukla birlikte gerçekleştirilen aktivite çeşitliliğine kadar kendi memleketlerindeki çocuk yetiştirme pratikleri arasında yer verilmeyen birçok durum ailelerin beklentileri bağlamında şekillenmektedir.

“Biz çalışan olduğumuz için tamam diyoruz. Başka bir şey yapamıyoruz, ne yapacağız. Ne yapayım, yapmak da zorundayım. Bir şey yapamayacağız, diyemeyeceğiz, anneler ne derse onu yaparız. Tamam deriz yaparız onu.” (Berfin)

Göçmen bakıcılar ülkelerindeki çocuk yetiştirme pratiklerinden ve alışkanlıklarından belirgin farklılıklar gösterse de dahil oldukları ailelerin beklentilerine uyumlanmak dışında bir alternatifin olmadığı düşüncesiyle hareket etmektedir. Zira hane içi düzenin tesis edilmesinde bakıcı ve aile arasındaki özelde ise bakıcı ve anne arasındaki hiyerarşik ilişkinin belirleyici olduğu görülmektedir. Nitekim bakıcılar işverenlerini patron kendilerini ise çalışan olarak konumladıkları ilişkide kendi görev ve sorumluluklarını aileden gelen yönergeler doğrultusunda gerçekleştirmeye odaklanmaktadır. Bir zorunluluk olarak kodlanan bu durum hem beklentilerin hem de ilişkideki sınırların belirginleşmesine hizmet ederek hane içi uyumlanmanın görece kolaylaşmasını sağlamaktadır.

Sonuç

Ulus ötesi bir alana dönüşen hanede anne ve göçmen bakıcı arasında ilişkisellik ve kurgusal akrabalık müzakere edilen bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Öncelikle her iki taraf arasında güvenli bir ilişkisellik alanının ortaya çıkışı işverenin göçmen bakıcının maaş ve mahremiyet beklentilerini karşılaması ve bakıcının aileye güven kazanmasına bağlıdır. Göçmen bakıcı ve anne arasında ilişkiselliğin ilk evresi olan uzlaşma evresi de bu beklenti ve kriterlerin açık edilmesi ile başlamaktadır. İkinci evrede ise kriter ve beklentiler üzerinde uzlaşan göçmen bakıcı ve annenin aynı haneye girmesiyle ortaklaşan yaşamda taraflar, aralarındaki kültürel farklılık ve benzerlikleri müzakere ederek karşılıklı olarak uyumlanmaktadır. Bu uyumlanma evresinde taraflar arasında gelişen ilişkiyel alanda iyi anne olmak konusunda göze çarpan uyum, çocuk

bakımı konusunda yerini kültürel farklılıklara bırakmaktadır. Söz konusu farklılıklar anne ve göçmen bakıcı arasındaki ilişkiselliğin üçüncü evresi olan hane içi düzen evresinde sözlü iletişime dayalı açık müzakereler ilişkideki sınırların çizilmesi yahut netleştirilmesine zemin hazırlarken; ima yoluyla anlatım, hissettirme ve çatışmadan kaçınma pratikleri gibi gizil müzakere süreçleriyle örülü stratejiler bu sınırların muğlaklaşmasına neden olmaktadır.

Sınırların belirsizleşmesinde etkili olan kurgusal akrabalık, yani göçmen bakıcıyı adeta ailenin bir üyesi/bir parçası olarak konumlandırma yaklaşımı, esasen bakıcının başlangıçta iş tanımına dahil edilmeyen ancak süreç içinde sürekli olarak artan sorumluluk ve rollerini gündeme getirmektedir. Buna göre bakıcının hane içinde neyi nasıl yapması gerektiğini kişisel gözlemleriyle öğrenmesi, kendi çocuğuna nasıl bakıyorsa ve kendi ailesinde nasıl hizmet ediyorsa çalıştığı hanede de aynı şekilde davranması beklenmektedir. Nitekim duygusal emeğin sömürüsüne zemin hazırlayan kurgusal akrabalık bir defada kurulan ve tamamlanan bir yapısalılıktan ziyade anne ve bakıcı arasındaki ilişkiel süreçte müzakereye dayalı bir biçimde aşamalı olarak sınırları sürekli yeniden çizilen bir çerçeve sunmaktadır. Daha çok annenin beklentileriyle gelişen bu çerçeve, göçmen bakıcılar tarafından annelerde olduğu gibi “doğal” bir kabulle karşılanmamaktadır. Bilakis sınırlarının süreç içerisinde tek taraflı ve eşitsiz bir şekilde çekildiği, güvencesiz çalışma koşullarının bakıcılar tarafından içselleştirilmediği ve bu nedenle her iki taraf arasındaki ilişkiselliğin daha çok patron-işveren ilişkisi içerisinde hiyerarşik bir yapılanma sergilediği göze çarpmaktadır.

Bu çalışma göçmen bakıcının dahil olmasıyla ulus ötesi nitelik kazanan hanede anne ve göçmen bakıcı arasındaki ilişkiselliğin yapısal eşitsizliklerle belirlenen bir süreç içerisinde geliştiğine dikkat çekmektedir. Bu sürecin açık ve gizil müzakerelerle işlediğini ve özellikle gizil müzakerelerle ortaya çıkan ve daha çok annenin içselleştirdiği kurgusal akrabalık bağlarının tek taraflı inşa edildiğini vurgulamaktadır. Ulus ötesi hanede işveren anne ve göçmen bakıcı arasında kültürel olarak farklılaşan annelik ve çocuk bakımı rollerinin kurgusal akrabalık ve ilişkisellik üzerinden müzakeresini odağına alması ise çalışmayı, Türkiye’de ev içinde göçmen istihdamını konu edinen diğer çalışmalardan ayırmaktadır. Zira söz konusu çalışmalardan bir kısmı göçmen bakıcıya odaklanarak göç süreci ve güvencesiz çalışma koşullarını (Akalin, 2007; Yalçın, 2015); bir kısmı ise işveren annelere odaklanarak çocuk bakımında süreklilik güvenlik ve ilgi konusunda deneyimlenen sorunları ve göçmen bakıcı algılarını (Yazgan ve ark., 2007) ele almaktadır. İki tarafı ele alan çalışmalar ise daha çok “ev hizmetleri”nin müzakeresini konu etmektedir (Bora, 2005; Önder, 2021). Ancak bu çalışma hane içi müzakere süreçlerine odaklanarak annelik ve bakıcılık rollerinin anne ve göçmen bakıcı arasında yeniden üretimini anlamayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda analiz biriminin hane olarak belirlenmesi ve hanede uyum ve müzakere süreçlerine dair derinlemesine bir anlayışa ulaşmak

üzere işveren anne-göçmen bakıcı eşleştirmesinin yapılması çalışmayı ayırt etmektedir. Diğer taraftan söz konusu ayırt edici özellik aynı zamanda çalışmayı sınırlandırıcı bir niteliğe sahiptir. Zira göçmen bakıcının haneye dahil olması sadece anne ve çocuğun değil, başta baba olmak üzere hanenin/ailenin diğer üyelerinin de etkilendiği bir süreci ortaya çıkarmaktadır. Bu noktada çalışmanın odağında yer alan göçmen bakıcının haneye dahil olmasıyla hanede/ailede yer alan farklı aktörler arası gelişen ilişki uzamlarında nasıl etkileşimlere neden olduğu, bu etkileşimlerin ne tür duygusal ve davranışsal yansımalarının olduğu ve başta çocuk bakımı olmak üzere hane içi rollerin ilişkisel müzakeresinin bu uzamlarda nasıl gerçekleştiği ve yeniden üretildiği ileri araştırma soruları olarak ortaya çıkmaktadır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkısı: Çalışma Konsepti/Tasarımı: C.N.K., Z.Z.S., F.Y.; Veri Toplama: C.N.K., Z.Z.S., F.Y.; Veri Analizi /Yorumlama: C.N.K., Z.Z.S., F.Y.; Yazı Taslağı: C.N.K., Z.Z.S., F.Y.; İçeriğin Eleştirel İncelemesi: C.N.K., Z.Z.S., F.Y.; Son Onay ve Sorumluluk: C.N.K., Z.Z.S., F.Y.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Etik Onay: Bu araştırmanın etik bir sorun taşımadığına dair İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan etik onay alınmıştır (Tarih: 16.12.2021 / Karar No: E-70734980-605.01- 2100023 722).

Bilgilendirilmiş Onam: Katılımcılardan bilgilendirilmiş onam formu alınmıştır.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Conception/Design of Study: C.N.K., Z.Z.S., F.Y.; Data Acquisition: C.N.K., Z.Z.S., F.Y.; Data Analysis/Interpretation: C.N.K., Z.Z.S., F.Y.; Drafting Manuscript: C.N.K., Z.Z.S., F.Y.; Critical Revision of Manuscript: C.N.K., Z.Z.S., F.Y.; Final Approval and Accountability: C.N.K., Z.Z.S., F.Y.

Conflict of Interest: The authors declare no potential conflicts of interest with respect to the research, authorship, and/or publication of this article.

Grant Support: The authors received no financial support for the research, authorship, and/or publication of this article.

Ethical Approval: Ethical approval was received from İstanbul Medeniyet University Social and Human Sciences Scientific Research and Publication Ethics Committee, stating that this research does not have any ethical problems (Date: 16.12.2021 / Decision No: E-70734980-605.01- 2100023 722).

Informed Consent: Informed consent form was obtained from the participants.

Kaynakça/References

- Akalın, A. (2007). Hired as a caregiver, demanded as a housewife: Becoming a migrant domestic worker in Turkey. *European Journal of Women's Studies*, 14(3), 209–225.
- Akalın, A. E. (2014). *Türkiye’de ev hizmetlerinde çalışan göçmen kadınların toplumsal ve iktisadi varoluş stratejileri üzerine sosyolojik bir analiz* (Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Akalın, A. (2015). Motherhood as the value of labor: the migrant domestic workers’ market in Turkey. *Australian Feminist Studies*, 30(83), 65–81.
- Akay, N. (2013). *Mothering a child that is not mine: The perceptions about mothering and babysitting of immigrant babysitters who had left their children behind* (Yüksek lisans tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.

- Aronson, J., & Neysmith, S. M. (1996). "You're not just in there to do the work": Depersonalizing policies and the exploitation of home care workers' labor. *Gender & Society*, 10(1), 59–77. <https://doi.org/10.1177/089124396010001005>
- Baldassar, L., Ferrero, L., & Portis, L. (2017). 'More like a daughter than an employee': The kinning process between migrant care workers, elderly care receivers and their extended families. *Identities*, 24(5), 524–541.
- Barnhart, M., Huff, A. D., & Cotte, J. (2014). Like a member of the family: including and excluding paid caregivers in performances of family. *Journal of Marketing Management*, 30(15-16), 1680–1702.
- Bora, A. (2005). *Kadınların sınıfı: Ücretli ev emeği ve kadın öznelliğinin inşası*. İletişim Yayınları.
- Yalçın, Ç. (2015). Türkiye'de ev hizmetlerinde çalışan göçmen kadınlar ve ekonomik şiddet. *Fe Dergi*, 7(1), 50–60.
- Erdem, Z., & Şahin, L. (2009). Ülkemizde ev hizmetlerinde istihdam edilen yabancı uyruklu işgücünün çalışma koşulları: İstanbul ili üzerine bir alan araştırması. *Journal of Social Policy Conferences*, 57, 282–325.
- Faircloth, C. & Gürtin, Z. B. (2018). Fertile connections: Thinking across assisted reproductive technologies and parenting culture studies. *Sociology*, 52(5), 983–1000. <https://doi.org/10.1177/0038038517696219>
- Fu, H., Su, Y., & Ni, A. (2018). Selling motherhood: Gendered emotional labor, citizenly discounting, and alienation among China's migrant domestic workers. *Gender & Society*, 32(6), 814–836.
- Gorfinkel, M. D. (2011). Migrant domestic work and changes in the ideas of childcare. *Journal of Comparative Family Studies*, 42(5), 739–749.
- Gökbayrak, Ş. (2009). Refah devletinin dönüşümü ve bakım hizmetlerinin görünmez emekçileri göçmen kadınlar. *Çalışma ve Toplum*, 21(2), 55–81.
- Güler, C. (2021). *Ev işçiliğinin Türkiye'deki görünümü: Kapsam, boyut ve sorunlar araştırma raporu*. ILO Türkiye Ofisi.
- Hellgren, Z. (2015). Markets, regimes, and the role of stakeholders: Explaining precariousness of migrant domestic/care workers in different institutional frameworks. *Social Politics*, 15(2), 220–241.
- Hochschild, A. R. (2000). Global care chains and emotional surplus value. In W. Hutton & A. Giddens (Eds.), *Global capitalism* (pp. 130–146). The New Press.
- Hooren, F. Van. (2014). Migrant care work in Europe: Variety and institutional determinants. In M. Léon (Ed.), *The transformation of care in European societies* (pp. 62–83). Palgrave MacMillan.
- Hunter, B. (2001). Emotion work in midwifery: a review of current knowledge. *Journal of Advanced Nursing*, 34(4), 436–44.
- Huynh, T., Alderson, M., & Thompson, M. (2008). Emotional labor underlying caring: an evolutionary concept analysis. *Journal of Advanced Nursing*, 64(2), 195–208.
- Illanes, J. C. (2010). Migrant mothers and divided homes: Perceptions of immigrant peruvian women about motherhood. *Journal of Comparative Family Studies*, 42(2), 205–224.
- International Organization for Migration. (2020). *Global migration indicators 2021*. <https://publications.iom.int/books/global-migration-indicators-2021>
- İçduygu, A. (2006). *The labour dimension of irregular migration in Turkey* (Research Report). European University Institute CARIM-RR, Badia Fiesolana.

- İçduygu, A., & Aksel, D. B. (2012). *Irregular migration in Turkey* (IOM Report). http://www.academia.edu/download/38038624/IOM_Report_11022013.Pdf
- İşmen Gazioğlu, A. E. (2019). *Hayatın ilk çeyreği: 0-18 yaş gelişimi*. T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (Aile Eğitim Programı).
- Kalaycıoğlu, S., & Rittersberger-Tılıç, H. (2001). *Evlerimizdeki gündelikçi kadınlar: Cömert “abla”ların sadık “hanım”ları*. Su Yayınları.
- Kaşka, S. (2005-2006). *The New International Migration and Migrant Women in Turkey: The Case of Moldovan Domestic Workers*, MiRe Koc Research Projects (Migration Research Program Koc University).
- Kaya, Ö. (2008). *Mothering experiences of professional women in Turkey: Childbearing, child caring, and child rearing* (Yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyoloji Anabilim Dalı, Ankara). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir
- Kemik, D. (2020). *Hong Kong’da yaşayan filipinli ev işi ve bakım çalışanları ile kadın işverenlerin annelik deneyimleri*. *Fe Dergi*, 12(1), 82–95.
- Koyuncu, Ç. (2018). *Evdeki yabancı: Ankara’daki Gürcü bakıcı kadınların gündelik hayat mücadeleleri ve taktikleri* (Yüksek lisans tezi Başkent Üniversitesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı, Ankara). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir
- Kümbetoğlu, B. (2017). *Sosyolojide ve antropolojide niteliksel yöntem ve araştırma*. Bağlam Yayıncılık.
- Lee, E. S. (1966). A theory of migration. *Demography*, 3(1), 47–57. <https://doi.org/10.2307/2060063>
- Lee, E., Bristow, J., Faircloth, C., & Macvarish, J. (2014). *Parenting culture studies*. Springer.
- Liang, L.-F. (2011). The making of an ‘ideal’ live-in migrant care worker: recruiting, training, matching, and disciplining, *Ethnic and Racial Studies*, 34(11), 1815–1834. <https://doi.org/10.1080/01419870.2011.554571>
- Lordoğlu, K. (2015). Türkiye’ye yönelen düzensiz göç ve işgücü piyasalarına bazı yansımalar. *Çalışma ve Toplum*, 44, 29–44.
- Lopez, S. (2006). Emotional labor and organized emotional care: conceptualizing nursing home care work. *Work and Occupations*, 33(2), 133–160.
- Maslach, C., Schaufeli, W. B., & Leiter, M. P. (2001). Job burnout. *Annual Review of Psychology*, 52, 397–422.
- Meyer, A. (2007). The moral rhetoric of childhood, *Childhood*, 14(1), 85–104, <https://doi.org/10.1177/0907568207072532>
- Önder, F. (2021). İstanbul’da evde bakım hizmetlerinde çalışan göçmen kadınlar ve ev sahipleri: Mikro-siyaset pratiği olarak duygulara bakmak. *Çalışma ve Toplum*, 71(4), 2863–2894.
- Özyeğin, G. (2004). *Başkalarının kiri. kapıcılar, gündelikçiler ve kadınlık halleri* (S. Öncü, çev.). İletişim Yayınları.
- Parreñas, R. S. (2010). Transnational mothering: a source of gender conflicts in the family. *North Carolina Law Review* 88, 1825–1856.
- Silvey, R., & Parre, R. (2020). Precarity chains: cycles of domestic worker migration from Southeast Asia to the Middle East, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 46(16), 3457–3471. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2019.1592398>
- Stark, O. (1991). *The migration of labor*. Basil Blackwell.

- Suğur, N., Suğur, N., & Gönç-Şavran, T. (2008). Türkiye’de orta sınıfın mazbut hizmetkarları: Kapıcılar, gündelikçiler ve çocuk bakıcıları. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 63(3), 161–183.
- Timonen, V. & Doyle, M. (2010). Migrant care workers’ relationships with care recipients, colleagues, and employers. *European Journal of Women’s Studies*, 17(1), 25–41.
- Toksöz, G. & Ünlütürk-Ulutaş, Ç. (2012). Is migration feminized? a gender- and ethnicity-based review of the literature on irregular migration to Turkey. In S. Paçacı-Elitok & T. Straubhaar (Eds.), *Turkey, Migration and the EU: Potentials, Challenges and Opportunities* (pp. 85–113). Hamburg University Press.
- United Nations Department of Economic and Social Affairs-UN DESA. (2020). *International migration 2020*. <https://www.un.org/en/desa/international-migration-2020-highlights>
- Vietti, F., Portis, L., Ferrero, L., & Pavan, A. (2012). *Il Paese Delle Badanti, Una Migrazione Silenziosa*. SEI Editrice.
- Vobruba, G. (1998). The social dynamic of welfare gaps: Prolegomena to the transnationalization of sociology. *Journal of Social Sciences*, 2(2-3), 173–183.
- Wharton, A. S. (2009). The sociology of emotional labor. *Annual Review of Sociology*, 35, 147–165.